

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ

Блакита І. О., студент
Лещенко Г. А., канд. філол. наук, доц.
Запорізький національний технічний університет

ВІДТВОРЕННЯ ПОЛІЛОГІЧНОСТІ ВЕРТИКАЛЬНОГО КОНТЕКСТУ У МОВІ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДУ ПОВІСТІ О. КОБИЛЯНСЬКОЇ «В НЕДІЛЮ РАНО ЗІЛЛЯ КОПАЛА»)

Міжкультурна комунікація здійснюється не тільки через усне або письмове спілкування, але й за допомогою літературних творів, які створюються носіями одних й читаються носіями інших культур. Для розуміння культурологічної, історичної й іншої інформації, яка не виражена в тексті явно, але потрібна для його повного розуміння, читачу не обійтися без такого явища як вертикальний контекст.

Завдання вертикального контексту, як текстової категорії полягає в інтеграції неявного, потенційного смислу на основі асоціативної семантики мовних одиниць, що складають текст. Таким чином, вертикальний контекст є одним із шляхів загально-філологічного розуміння художнього тексту. В залежності від способів введення розрізняють філологічний (цитати, алюзії, деформовані ідіоми), соціально-історичний (реалії, власні імена, топоніми), соціально-психологічний (походження, вік, освіта, професійний та соціальний статус героя літературного твору), асоціативний та синтагматичний вертикальні контексти.

У повісті «В неділю рано зілля копала» О. Кобилянської, структуру вертикального контексту утворюють алюзії, ідіоматика та реалії. Епіграф твору, який є алюзією до народної балади «Ой, не ходи, Грицю, на вечорниці» виступає як самостійний засіб створення вертикального контексту. З народної балади запозичені й ключові образи, які стають центральними образами повісті: Гриць, який кохає двох, чорнобрива дівчина, чарівниця (Тетяна), яка кохає Гриця і знається на зіллі. О. Кобилянська також звертається до невичерпного словникового запасу народної мови, який вражає багатством лексики та ідеоматики. Твір рясніє численними порівняннями, які характеризуються традиційністю: Тетяна – зозулька, Гриць часто порівнюється з «орлом» або «хижуном».

Розгляд перекладу повісті М. Скрипник «On Sunday morning she gathered herbs» (2001) дозволив виділити наступні продуктивні способи створення перекладацьких відповідників: транскодування та

калькування для передачі імен та реалій (*Гриць – Hryts, біла стежка – White Path*), експлікації для перекладу та пояснення реалій релігійного характеру (*М'ясніци – the carnival period before Lent*). При перекладі фразеологізмів М. Скрипник часто вдається до підбору фразеологічного еквівалента або неповного (часткового) еквіваленту (*виплакати сльози – cry out of the eyes*). Такий вибір перекладацьких методів веде до точності передачі змісту художнього твору, але неминучої втрати експресії та національного колориту.

Отже, повне розуміння тексту, яке досягається широким знанням вертикального контексту, необхідно перекладачу як для літературознавчого аналізу, так і для підвищення рівня правильності перекладу, адже саме за допомогою вертикального контексту встановлюється успішна міжкультурна комунікація серед носіїв різних мов.